

ФЕНОМЕН ЛЕМКІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Д-р Ольга Бенч виголосила доповідь у Науковому Товаристві ім. Шевченка на тему “Феномен лемківської культури”. Відкрила вечір Голова Товариства, д-р Дарія Даревич. Вона привітала присутніх і доповідачку, яка завітала до нас зі Словаччини і запросила д-ра Дагмару Турчинова-Дувірак представити її.

Д-р Турчинова-Дувірак сказала, що їй дуже приємно привітати гостю з України Словаччини, яку вона знає давно. Ольга Бенч - професор, д-р філософії, диригент, заслужена артистка України, член Національної спілки композиторів України, колишній заступник міністра культури України за президентства Віктора Ющенка і колишній дипломат - Генеральний консул України у Словаччині.

Ольга Бенч народилася на Тернопільщині, куди її лемківську родину депортували з Польщі. У Трускавці закінчила середню і музичну школи. Вступила до Львівської державної консерваторії ім. Лисенка на факультет оркестрового і хорового диригування. Працювала у Харківській державній академії культури, а в 1983 році вступила в аспірантуру на катедру історії і теорії музики Київської консерваторії. Захистила дисертацію на тему українського традиційного хорового співу і залишилася працювати у консерваторії (тепер - Київська музична академія). У 2005 році указом президента Віктора Ющенка Ольгу Бенч було призначено заступником міністра культури України, а у 2010-му - Генеральним консулом у Пряшеві. По закінченні каденції д-ра Бенч запросили на посаду професора у Словаччині, де вона працює і сьогодні.

Як музиколог д-р Бенч цікавиться багатьма аспектами музики, естетики, етики. Вона є автором понад ста публікацій; удостоєна багатьох орденів і медалей, лауреат премії ім. М. Лисенка. Д-р Бенч дуже віддана темі лемківської культури, якій присвячена її доповідь.

Д-р Ольга Бенч сказала, що лемківська культура є не лише предметом наукового дослідження, а й частиною її життя. На превеликий жаль, носії цієї традиції - поза межею вічності. Диво народження мистецтва доповідачка пережила у дитинстві. Вивчала твори світових композиторів, долі й історії усіх народів, крім свого. Лемківська культура залишалася у царині усної традиції. Лемки тепер живуть у трьох державах: Польщі, Словаччині й Україні, де їхня культура зазнає трансформації. Д-р Бенч зупинилася на історії та культурі одного лемківського села, котрого вже немає - Вілька. У ньому мешкало тридцять чотири родини. Всі люди були з діда-прадіда різьбярми. Традиція передавалася від покоління до покоління. Доповідачка показала присутнім світлини села, на яких життя лемків розгортається у красі неповторних традицій на тлі чудових гірських краєвидів: дерев'яна церква, школа, люди, ошатно вдягнені у національні строї. Тепер залишилися тільки краєвиди; церква (відреставрована) є лише в сусідньому селі - Болотянці. Д-р Бенч показала також світлину могили Степана Кищака, який зберіг пам'ять про Вільку - видав книгу. Присутні мали нагоду побачити на фотографіях зразки скульптурної різьби і плоскої. Майстри використовували один шматок дерева, з якого творили чудові жанрові сцени - побуту, полювання, свят.

Працюючи у міністерстві культури, д-р Бенч познайомила президента Віктора Ющенка з лемківською різьбою.

Одним з найвизначніших митців був Михайло Орисик. Він брав участь у першій світовій війні, був у російському полоні сім років і привіз звідти образи арабів на верблюдах, яких його односельці згодом різьбили. Батько доповідачки виготовляв палиці з вигадливими візерунками і продавав, а тепер його дочка купує їх на аукціонах. Все, що оточувало людей, знаходило шлях до пісні і різьби. У процесі дослідницької роботи д-р Бенч знайшла чудові ескізи Михайла Орисика: образи тварин, деталі оздоблення, жанрові сцени. Вона показала рідкісну світлину: усі різьбярі разом перед депортацією. Жінки допомагали в роботі чоловікам. Польські історики і письменники багато писали про лемківських різьбярів.

Доповідачка звернулася коротко і до пісенної спадщини лемків - дала прослухати деякі пісні у виконанні сестер Байко - Ніни, Марії і Даниїли. Розповіла також про Ярослава Полянського, який записав п'ять тисяч лемківських пісень до депортації. Іван Драч присвятив йому вірш. Доповідь викликала інтерес і завершилася жвавою дискусією.